

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN ИНСТИТУТ
SOCIETY ОТВОРЕНО
INSTITUTE ОПШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА

Индекс на рационалност

1.

Скопје, март 2011 година

СОДРЖИНА

1. ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА	3
2. ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ	5
2.1. Индекс на рационалност за зимското одржување на улици и патишта....	6
2.2. Индекс на рационалност за индустриска сол	8
2.3. Индекс на рационалност за масло за горење - екстра лесно (ЕЛ-1)	9
2.4. Индекс на рационалност за новогодишно украсување	11
2.5. Индекс на рационалност за хартијата за фотокопирање	13
3. УСЛОВИ ПОД КОИ СЕ СПРОВЕДЕНИ НАБАВКИТЕ ЗА КОИ Е ПРЕСМЕТАН ИНДЕКСОТ НА РАЦИОНАЛНОСТ	15
3.1. Набавка на услуги за зимско одржување на улици и патишта	15
3.2. Набавка на индустриска сол	28
3.3. Набавка на масло за горење – екстра лесно (ЕЛ-1)	31
3.4. Набавка на новогодишно украсување	37
3.5. Набавка на хартија за фотокопирање	41
4. ГЕНЕРАЛЕН ЗАКЛУЧОК	47

1. ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА

Центарот за граѓански комуникации од Скопје е единствената невладина организација во Република Македонија која спроведува директен и сеопфатен мониторинг на јавните набавки во земјата. Во обид да даде дополнителен придонес кон унапредување на состојбите во оваа сфера, Центарот започна со изработка на т.н. индекс на рационалност во трошење на јавните пари. Целта е да се воведат нов инструмент преку којшто ќе се мери ефикасноста во трошењето на јавните пари, ќе се откриваат слабите точки во системот и, во крајна линија, ќе се влијае врз институциите да бидат порационални во трошењето на буџетите кои се полнат со пари од граѓаните.

Индексот на рационалност се изработува преку споредба на цените по коишто различните институции купуваат исти производи, услуги или работи. Индексот на рационалност ќе се изработува квартално и во секој квартал ќе опфаќа максимум по пет различни предмети на набавка. Во индексот се споредуваат трошењата на најмалку пет институции, со настојување секаде каде што е можно да се максимизира бројот на опфатени институции. Фактот што индексот опфаќа ист вид на производ, услуга или работа дава можност, освен споредба на цените, да се претстави и различниот однос на државните институции при спроведувањето на исти видови на јавни набавки.

Индексот е замислен како показател за државните институции кој треба да им послужи како основа за подобрување на рационалноста при јавните набавки, односно при трошењето на јавните пари. Со оглед на тоа што просечните цени во индексот претставуваат просек од цените што ги постигнале самите институции и не значи дека тие се реален или пазарен одраз на вредноста, целта на државните институции треба да биде, секогаш кога можат, да се стремат кон постигнување на најниските цени и подмаќински да ги трошат јавните пари, бидејќи за истите набавки, други институции постигнале поповолни цени на пазарот.

Разликите во цените по кои институциите плаќаат за исти видови производи и услуги упатуваат на потребата од подетални истражувања на пазарот пред објавување на тендерите и усогласување на пристапот на договорните органи кон набавка на исти видови производи.

Во примерокот за изработка на индексот можат да бидат вклучени сите договорни органи од национално и од локално ниво, што значи од министерства

и општини, преку јавни претпријатија и агенции до училишта и градинки. Со цел да се обезбеди поголема покриеност на територијата на РМ, во тимот на монитори на Центарот се вклучени и претставници од граѓански организации од повеќе општини во земјата.

Значајно е да се напомене дека во индексот на рационалност ќе се објавуваат имињата на договорни органите, но не и имињата на фирмите со кои се склучени договорите (иако се располага и со овие податоци), бидејќи одговорноста за рационално трошење на јавните пари им припаѓа пред сè на договорните органи.

Во изработката на индексот на рационалност се користат примарни и секундарни извори на податоци.

Прибирањето на податоци од примарни извори се спроведува преку:

- присуство на отворања на понудите што економските оператори ги доставиле за одредени постапки за јавни набавки, за добивање податоци за понудените цени и
- директни контакти со договорните органи за добивање податоци кои понуди се избрани како најповолни.

Низ овие две активности се доаѓа изворно до податоците за цените по кои купуваат одредени производи, услуги или се изведуваат одредени работи.

Секундарни извори на информации се:

- Електронскиот систем за јавни набавки и
- Барањата за слободен пристап до информации од јавен карактер.

Истражувањето и индексот на рационалност се изработени во соработка и со финансиска поддршка на Фондацијата „Институт отворено општество Македонија“.

2. ИНДЕКС НА РАЦИОНАЛНОСТ

Индексот на рационалност за првите пет производи и услуги е изработен врз основа на постапки за јавни набавки спроведени во четвртиот квартал од 2010 година и оттука ги вклучуваат најчестите предмети на набавката во овој период.

Станува збор за следните предмети на набавка:

- зимско одржување на улици и патишта од снег и подмразица;
- индустриска сол;
- масло за горење екстра лесно;
- новогодишно украсување и
- хартија за фотокопирање (како еден од најстандардните канцелариски материјали).

Со оглед на тоа што овој инструмент се воведува за првпат и што договорните органи сè уште немаат искуство со ваков вид на јавно обелоденување на нивните договори, во изработката на првите пет индекси е опфатен максималниот можен број на институции.

2.1 Индекс на рационалност за зимското одржување на улици и патишта

Во изработката на **индексот на рационалност за зимското одржување на улици и патишта** се вклучени сите договорни органи што во 2010 година спровеле ваков вид на набавка. Овде треба да се има предвид дека оваа услуга ја бараат општините што немаат основано јавни претпријатија кои се задолжени за одржување на улиците и патиштата, вклучувајќи го и нивното чистење во зимски услови. Исто така, овој вид на набавка го спроведуваат и дел од самите јавни претпријатија поради немање доволно сопствена механизација за чистење на улиците од снег и подмразица. Поради различните методологии кои ги применуваат општините за плаќање на овој вид на услуга, во изработката на индексот се користеше најчесто применуваниот параметар – **цена за ефективен час зимско одржување на улици и патишта**. Оттука, во самиот индекс за рационалност се вклучени 16 договорни органи. Кај останатите договорни органи, кои трошоците за зимско одржување ги пресметуваат според други методологии, во рамките на овој извештај се објавени одделните цени што ќе ги плаќаат за овој вид услуга и вкупната вредност на склучените договори.

Индекс на рационалност за зимско одржување на улици и патишта

(цена за ефективен час зимско одржување на улици и патишта)

Договорен орган	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
Општина Осломеј	1.950	-43,2%
Општина Петровец	2.250	-34,5%
ЈП Македонија пат	2.643	-23,1%
Општина Брвеница	2.655	-22,7%
ЈКП Тетово	2.796	-18,6%
Општина Струга	2.924	-14,9%
Општина Бутел	3.098	-9,8%
Град Скопје	3.363	-2,1%
Општина Теарце	3.363	-2,1%
Просек	3.435	0,0%
Општина Битола	3.828	+11,4%
Општина Прилеп	3.835	+11,6%
Општина Сарај	4.130	+20,2%
Општина Сопиште	4.130	+20,2%
Општина Гази Баба	4.244	+23,6%
Општина Кисела Вода	4.794	+39,6%
Општина Крива Паланка	4.956	+44,3%

Просечно постигната цена за ефективен час зимско одржување на улици и патишта во индексот за рационалност изнесува 3.435 денари. Девет договорни органи имаат пониска цена од просечната, а седум повисока од просечната. Општината со најниска цена за 1 ефективен час зимско одржување плаќа 43,2% помалку пари од просекот, а општината со највисока цена, за оваа услуга плаќа 44,3% повеќе од просекот. Соодносот меѓу најниската и највисоката цена за оваа услуга изнесува 1 : 2,5. Дел од разликите во цените за зимско одржување на улици и патишта може да се должат на големината на самата набавка, како и на видот, квалитетот и ефикасноста на механизацијата што фирмите ја користат во реализацијата на договорите, но големата разлика меѓу најниската и највисоката цена отвора простор за преиспитување на рационалноста во трошењето на јавните парите за овој вид на услуга. Постои можност разликите во цените меѓу договорните органи да се и уште поголеми имајќи предвид дека институциите користат дури четири сосема различни методи за пресметка на цената на чинење на овој вид на услуга, поради што и не беше возможно вклучување во индексот на сите институции кои имале ваква набавка. Нивните цени се дадени во одделни пресметки во рамките на оваа анализа.

2.2 Индекс на рационалност за индустриска сол

Во изработката на **индексот на рационалност за индустриска сол** вклучени се шест договорни органи што спровеле постапка за јавна набавка со објавување на оглас за сезоната 2010/2011 и 12 договорни органи кои солта ја купиле како дел од набавката за зимско одржување. Индексот ја споредува цената за 1 тон индустриска сол.

Индекс на рационалност за индустриска сол

(цена за еден тон индустриска сол)

Договорен орган	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
Општина Прилеп	2.360	-63,1%
Општина Брвеница	3.540	-44,7%
Општина Битола	3.575	-44,1%
Македонија пат	4.130	-35,4%
Град Скопје	4.661	-27,1%
Општина Кисела Вода	4.838	-24,4%
ЈП Улици и патишта	4.897	-23,4%
Општина Струга	5.396	-15,6%
ЈКП Тетово	5.600	-12,4%
Општина Радовиш	6.183	-3,3%
Просек	6.396	0,0%
ЈП Комуналец Кичево	7.056	+10,3%
Општина Винаца	7.080	+10,7%
Општина Петровец	7.080	+10,7%
Општина Крива Паланка	7.670	+19,9%
Општина Гази Баба	8.724	+36,4%
Општина Ресен	8.850	+38,4%
Општина Бутел	10.502	+64,2%
Општина Сарај	12.980	+102,9%

Просечно постигната цена по која договорните органи купувале еден тон индустриска сол изнесува 6.396 денари. Десет договорни органи ја купиле солта поевтино од просечната цена, а осум од нив поскапо.

Најниската цена е за 63,1% пониска од просечната, а највисоката за 102,9% над просечната. Соодносот меѓу најниската и највисоката цена изнесува 1 : 5,5.

Иако солта се разликува според гранулометрискиот состав, влажноста и чистотата и пакувањето (рефус или пакувана во вреќи), сепак останува клучно прашањето дали овие параметри можат да ги оправдаат толку големите разлики во цените по кои институциите купуваат сол. Оттука, произлегува дека постои можност кај институциите за значително порационални набавки на овој вид на производ.

2.3 Индекс на рационалност за масло за горење - екстра лесно (ЕЛ-1)

Со оглед на тоа што во четвртиот квартал од 2010 година дел од институциите спроведуваат тендери за набавка на екстра лесно масло за горење, во пресметката на овој **индекс на рационалност за ЕЛ-1** е вклучен случаен примерок од 9 институции од редот на најчестите добавувачи, здравствени установи, општини и институции на национално ниво. Имајќи предвид дека цената на маслото за горење спаѓа во државно регулираните цени, натпреварот меѓу фирмите на тендерите се состои во давање на попусти во однос на највисоката цена определена од страна на Регулаторната комисија за енергетика на РМ. Оттука, индексот е изработен врз основа на **добиените попусти (рабат) во однос на највисоката цена.**

Индекс на рационалност за масло за горење - екстра лесно (ЕЛ-1)

(добиеен попуст за ЕЛ-1 во однос на највисоката цена од РКЕ)

Договорен орган	Добиеен попуст	Разлика во однос на просекот (процентни поени)
ФЗОМ	15,22%	+4,12
Македонска пошта	14,28%	+3,18
Министерство за одбрана	13,04%	+1,94
Царинска управа	12,77%	+1,67
КПУ Затвор – Скопје	12,75%	+1,65
Просечен попуст	11,10%	0,00
ЈЗУ здравствен дом Штип	11,03%	-0,07
Општина Гостивар	10,42%	-0,68
ЈЗУ здравствен дом Скопје	6,52%	-4,58
Општина Бутел	3,85%	-7,25

Просечниот попуст што го добиле институциите за купување на екстра лесното масло за горење (ЕЛ-1) изнесува 11,10% од највисоката цена. Пет договорни органи купиле масло со поголем попуст од просечниот, а четири договорни органи добиле помал попуст од просечниот. Највисокиот попуст е за четири пати поголем од најнискиот.

Обезбедените попусти не се соодветни на купените количини, како што би налагале економските законитости. Имено, трите договорни органи кои имаат обезбедено најмали попусти всушност имаат купено и најголеми количини од екстра лесното масло за горење. Како илустрација – ако договорниот орган кој добил најмал попуст го набавил маслото според највисокиот попуст, би заштедил цели 40 000 евра.

Потребата од поголем напор за обезбедување на што е можно поголеми попусти во набавките на маслото за горење ја потврдува и сумата на пари што годишно се троши за оваа намена. Имено, само анализираните девет институции, за оваа намена склучиле договори во вкупна вредност од 88.536.048 денари или 1,4 милиони евра.

2.4 Индекс на рационалност за новогодишно украсување

Во изработка на **индексот на рационалност за новогодишно украсување**, покрај шесте општини кои спроведоа постапки за јавни набавки со објавување на оглас, вклучени се и сите останати општини со повеќе од 10.000 жители, што значи вкупно 51 општина. Сепак, со оглед на тоа што 17 од овие општини немаа ваков вид на набавка, а за 7 општини не можеше да се обезбедат податоци, индексот е изработен врз основа на вредноста на договорите во 27 општини. Поради тоа што сите општини не располагаат со податоци за точната површина на украсување, беше оневозможено пресметка на индексот врз основа на цената на украсување по километар квадратен површина. Оттука, индексот на рационалност се изработи врз основа на **вкупната вредност на самите договори за новогодишно украсување** (види табела).

Просечната вредност на украсувањето по општините за новата 2011 година изнесуваше 801.009 денари. Седум општини потрошиле повеќе од просечната вредност, а 20 помалку од просекот. Притоа, разликите во трошоците за оваа не се резултат само на различната големина на општините и нивните буџети. 27-те анализирани општини, за оваа намена потрошиле вкупно 21.627.255 денари или 351.663 евра. Значајно е да се напомене дека во индексот, односно во оваа сума се вклучени само трошоците за новогодишно украсување. Општините трошат дополнителни пари за организирање на новогодишни забави, огномети, новогодишни пакетчиња за децата од градинките и основните училишта, како и за изработка на новогодишен рекламен материјал.

Индекс на рационалност за новогодишно украсување

(вредност на договорите за новогодишно украсување)

Општина	Предмет на договорот	Вредност во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
Аеродром	Набавка на светечки синџир за новогодишно украсување	3.540.000	+341,9%
Битола	Новогодишно украсување	2.909.363	+263,2%
Чаир	Изработка и реализација на проект за украсување	2.472.000	+208,6%
Гази Баба	Монтажа и демонтажа на сопствени и изнајмени новогодишни украси	2.000.000	+149,7%
Тетово	Новогодишно украсување	1.489.219	+85,9%
Центар	Осветлување и украсување по повод новата 2011 година	1.200.000	+49,8%
Ѓорче Петров	Набавка на елементи и инсталации за празнично украсување	1.003.000	+25,2%
Просек		801.009	100%
Струмица	Набавка и монтажа на новогодишни украси	718.207	-10,3%
Охрид	Изработка и монтажа на новогодишни украси	704.158	-12,1%
Карпош	Набавка и монтажа на новогодишни украси	484.925	-39,5%
Велес	Набавка и поставување на новогодишна елка и украсни елементи	450.000	-43,8%
Кочани	Набавка на материјали за новогодишно украсување	362.508	-54,7%
Кичево	Набавка на новогодишни украси	360.000	-55,1%
Гостивар	Набавка со декоративно осветлување на градот	359.900	-55,1%
Гевгелија	Новогодишно украсување	358.130	-55,3%
Кисела Вода	Набавка и монтажа на новогодишни украси	354.000	-55,8%
Сарај	Набавка на новогодишно осветлување	352.280	-56,0%
Куманово	Реконструкција на постоечки украси и набавка на нови	347.722	-56,6%
Радовиш	Набавка на новогодишно украсување	336.418	-58,0%
Свети Николе	Набавка на материјали за новогодишно украсување	303.279	-62,1%
Прилеп	Набавка на новогодишни украси	300.000	-62,5%
Струга	Новогодишно украсување	299.960	-62,6%
Бутел	Новогодишно украсување	286.563	-64,2%
Пробиштип	Набавка на новогодишни украси	223.763	-72,1%
Неготино	Новогодишно јавно осветлување	160.470	-80,0%
Виница	Набавка на материјали за свечен дочек на Новата 2011	133.658	-83,3%
Кратово	Новогодишно украсување	117.732	-85,3%

2.5 Индекс на рационалност за хартијата за фотокопирање

Индексот на рационалност на хартијата за фотокопирање (A4 формат од 80 грама) е изработен преку барања за пристап до информации од јавен карактер кои беа доставени до 34 договорни органи. Сепак во самиот индекс се вклучени 21 институција, бидејќи 3 договорни органи не одговорија на барањето, а Службата за општи и заеднички работи се јави како добавувач за неколку министерства. Индексот е изработен врз основа на **цената за еден топ (500 листа) стандардна хартија за фотокопирање** (A4 формат, 80 гр.).

Индекс на рационалност на хартијата за фотокопирање

(цена за топ хартија за фотокопирање)

Договорен орган	Цена во денари со ДДВ	Разлика во однос на просекот
ЈП Улици и патишта	150	-28,9%
Собрание на РМ	151	-28,4%
Министерство за транспорт и врски	156	-26,1%
Општина Кочани	159	-24,6%
Општина Аеродром	159	-24,6%
Општина Ѓорче Петров	171	-19,0%
Општина Куманово	178	-15,6%
Служба за општи и заеднички работи	183	-13,3%
Општина Арачиново	200	-5,2%
Општина Шуто Оризари	200	-5,2%
Просек	211	0,0%
Министерство за земјоделство	228	+8,1%
Општина Велес	230	+9,0%
Општина Битола	234	+10,9%
Општина Ресен	234	+10,9%
Општина Штип	238	+12,8%
Општина Прилеп	240	+13,7%
Општина Тетово	248	+17,5%
Општина Демир Хисар	250	+18,5%
Општина Струмица	260	+23,2%
Општина Гостивар	277	+31,3%
Општина Свети Николе	295	+39,8%

Просечната цена по која договорните органи купуваат еден топ (500 листа) стандардна хартија за фотокопирање изнесува 211 денари. Десет договорни органи ја купиле хартијата поевтино од просечната, а единаесет ја купиле поскапо. Договорниот орган кој ја купил хартијата по најниска цена, односно по 150 денари плаќа за 28,9% пониска цена од просечната. Обратно, институцијата која хартијата ја купува најскапо, односно за 295 денари, плаќа

39,8% повеќе од просечно постигната цена. Соодносот меѓу најниската и највисоката цена изнесува речиси 1 : 2.

Разликите во цената по која се купува хартијата секако може да се должат на класата и оттука на квалитетот на хартијата за фотокопирање и печатење. Но, овде се поставува клучното прашање – дали државните институции треба да купуваат најквалитетна и најскапа хартија.

3. УСЛОВИ ПОД КОИ СЕ СПРОВЕДЕНИ НАБАВКИТЕ ЗА КОИ Е ПРЕСМЕТАН ИНДЕКСОТ НА РАЦИОНАЛНОСТ

3.1 Набавка на услуги за зимско одржување на улици и патишта

При набавката на оваа услуга, евидентирани се дури четири сосема различни методи кои договорните органи ги користат за пресметка на овој трошок:

- ефективен час на чистење на улиците и патиштата, кој се применува од најголем дел од институциите и затоа беше земен како основа за изработка на индексот на рационалност;
- наплата на услугата по километар исчистена улица или пат, што е применето во општините Куманово (1.121 ден.), Кочани (1.050 ден.) и Ресен (944 ден.);
- наплата на чистење на улица според фрлен еден тон индустриска сол од соларка, што е применето во општина Ѓорче Петров (17.700 ден.) и
- склучување на договор во паушален износ во рамките на кој економските оператори имаат обврска да ги одржуваат улиците и патиштата кои се во надлежност на договорниот орган, што е применето во општините Маврово-Ростуше и Дебарца.

Разлики постојат и во тоа што некои договорни органи ги делат општините во неколку реони за зимско одржување, наспроти други кои спроведуваат постапки за цели подрачја.

Разноликост има и во критериумите што се поставуваат за квалификување на фирмите за учество на тендерите при што се оди од една во друга крајност. Имено, некои договорни органи мошне прецизно ги утврдуваат критериумите што фирмите треба да ги исполнат за докажување на техничката и професионалната способност и јасно ја дефинираат бараната механизација, додека други речиси и да не ги утврдуваат минималните критериуми за докажување на способноста на фирмите-учеснички на тендерите.

Разлики постојат и во критериумите за избор на најповолна понуда. Иако доминираат елементите цена и рок на изведба, значаен дел од договорните органи во елементите за избор на најповолна понуда вклучувале и кадровска или техничка опременост на економските оператори кои инаку се елементи за

оценка на способноста на фирмите и не треба да се користат за оценка на понудите.

Имајќи предвид дека кај зимското одржување цената на набавката е дадена само во часови чистење или одржување – колку точно секоја институција ќе ја чини овој трошок ќе зависи од ефективните часови на чистење или одржување, односно колку на крајот фирмите што победиле на тендерите ќе фактурираат за овој трошок. Оттука, во следната табела е даден приказ на вкупната вредност на договорите за зимско одржување што институциите ги имаат склучено со фирмите.

Вкупна вредност на склучените договори за зимско одржување со вклучен ДДВ

Договорен орган	Вредност во денари со ДДВ	Договорен орган	Вредност во денари со ДДВ
Град Скопје	10.000.000	Општина Ѓ. Петров	1.600.000
ЈП Македонија пат	8.991.403	Општина Сарај	1.500.000
Општина Куманово	7.900.000	Општина Сопиште	1.500.000
Општина Прилеп	7.700.000	Општина Бутел	1.416.000
ЈКП Тетово	6.000.000	Општина К. Вода	1.416.000
Општина Битола	5.310.000	Општина Брвеница	1.200.000
Општина Струга	4.000.000	Општина Дебарца	1.121.000
О.Маврово-Ростуше	3.114.020	Општина Ресен	1.000.000
Општина Г. Баба	3.000.000	Општина К. Паланка	899.750
Општина Кавадарци	2.000.000	Општина Петровец	600.000
Општина Кочани	1.600.000	Општина Осломеј	500.000

Со цел состојбите да се прикажат што е можно поверодостојно, во анализата на набавките за зимско одржување на улици и патишта следи и детален приказ на условите под кои договорните органи ги склучуваа договорите со фирмите за овој вид на услуга.

Општина Осломеј договорот за зимско одржување го склучила преку постапката за прибирање на понуди со објавување на оглас. Во тендерската документација не беше прецизирано каква механизација бара општината од економските оператори.

Критериумот за доделување на договор кој се користел во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	80
Рок на изведување на работите	20

Општина Петровец договорот за зимско одржување на улиците и патиштата го склучила по објавување на оглас за прибирање на понуди. И овде критериум за избор била 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	70
Рок на плаќање	30

Договорот е склучен со единствен понудувач во вредност од 600.000 денари.

ЈП Македонија пат - Скопје во огласот за ангажирање на механизација од други изведувачи за одржување на државните патишта во РМ во зимски услови за сезоната 2010/2011 објави делива набавка во која за 57 пункта бараше грејдери, камиони со снага на мотор од 250-350 КЦ со снежен плуг и товарна соларка, натоварувачи, булдожери и багери-гасеничари. Во потребните документи за докажување на техничката и професионалната способност од фирмите се бараше од фирмите да достават само доказ за техничките карактеристики на возилото или градежната машина што е предмет на понудата и изјава на понудувачот дека понуденото возило и градежна машина ги задоволуваат карактеристиките дадени во тендерската документација и тендерската спецификација.

Значајно е да се напомне дека во ангажирање на механизација за зимско одржување на патиштата, ЈП Македонија пат го користи моделот на обезбедување на присуство и приправност на машините во текот на сите денови во месецот во зимската сезона. Но, доколку месечниот ангажман на машината надмине 40 ефективни часа тогаш јавното претпријатие им плаќа на фирмите екстра за дополнителните ефективни часови. Оттука критериумот за избор на Македонија пат за фирмите кои ќе се вклучат за зимско одржување на

државните патишта е 'најниска цена' како збир од цената за месечно ангажирање која носи 80 бодови и цената за ефективен час која носи 20 бодови.

Според податоците доставени во Електронскиот систем за јавни набавки, ЈП Македонија пат склучи договори за ангажирање механизација со пет фирми во вредност од 8.991.403 денари.

Со оглед на поголемиот број на фирми кои го добиле тендерот цените за ефективен час за зимско одржување е пресметан како просек од различните цени и различните видови на механизација (моторно возило камион 250-350КС со снежен плуг и товарна соларка, грејдер 180-220КС, натоварувач 110-160КС, булдожер 140-220КС со подвижен нож и унимак со снежен плуг и товарна соларка). Оттука во изработката на индексот на рационалност се користеше така пресметаната просечната цена од 2.643 денари со вклучен ДДВ.

Општина Брвеница го склучила договорот за зимско одржување исто така преку постапка за прибирање на понуди со објавување на оглас. Иако во огласот не е наведено, општината прифатила категоризација на зимското одржување на ридско-планински дел и рамничарски дел на патиштата, па затоа во индексот е вклучена просечна цена. Критериумот за доделување на договорот кој се користел во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	60
Рок на плаќање	20
Квалитет-техничка опременост	20

Од трите добиени понуди избарана е една фирма со која е склучен договор во вредност од 1.200.000 денари со вклучен ДДВ.

Јавното комунално претпријатие Тетово во огласот за зимско одржување на улици и патишта ја поделил општината на два дела – за улиците во градот и за околните села. За минималните критериуми што треба да ги исполнат, како и за бараната механизација, понудувачите се упатуваа на тендерската

документација. Изборот на најповолна понуда е направен врз основа на критериумот 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	60
Техничка опременост	20
Начин и рок на плаќање	20

Од 4 добиени понуди, договорот е склучен со две фирми во вкупна вредност од 6.000.0000 денари со пресметан ДДВ. Цената која е вклучена во индексот на рационалност е цената за ангажирање на камион со плуг и соларка за 1 час, плус работник на час.

Општина Струга при објавувањето на огласот со зимско одржување ја подели територијата на општината на четири дела и бараше од фирмите понуди за секој дел одделно:

- Струга и околината;
- Дологожда и Велешта;
- Лабуништа и
- Луково

На огласот се пријавија 4 фирми, од кои едната беше дисквалификувана поради немање потврда дека за неа не е отворена стечајна постапка и дека не е во ликвидација. Секоја од останатите три фирми кои останаа во игра доби дел од бизнисот, со тоа што една од фирмите доби задача да ја одржува Струга и околината и Луково, а другите две добија по еден дел од другите делови од набавката.

Во огласот за доделување договор за јавна набавка, во потребните документи за докажување на техничката и професионалната способност на фирмите се бара само список на расположлива механизација но не се дефинирани минималните критериуми за докажување на таа способност, односно каква минимум опрема треба да поседуваат фирмите за докажување на таа способност. Епилогот од ова е дека техничката опременост на фирмите добитници на тендерот покажува делумно отстапување од стандардната опрема за зимско одржување на улици и патишта, а која вклучува камиони на кои се прикачуваат плугови, потоа грејдери и булдожери. Фирмите кои склучија

договор со општина Струга имаат камиони, багери и трактори. Критериумот за доделување на договор кои се користеше во оваа постапка за јавна набавка е економски најповолна понуда.

Елементи	Бодови
Цена за час	80
Цена за м ³ ризла и индустриска сол	20

Според обезбедената документација од општина Струга, трите фирми со кои е склучен договор ќе добиваат и надоместок за т.н. месечна приправност од по 30.000 денари за секој дел од општината. Притоа, предвидено е ако во месецот се ангажирани до 10 работни дена, да се наплатува 30% од месечната приправност, а ако се ангажирани повеќе од 10 работни дена да се наплатува 100% од месечната приправност. Цената за ефективен час зимско одржување која е вклучена во индексот претставува просек од цените за четирите делови од општината. Со оглед на тоа што општина Струга има основано јавно комунално претпријатие, клучно прашање е зошто општината воопшто го спровела овој тендер преземајќи ингеренции што му припаѓаат на претпријатието основано од неа.

Општина Бутел во својот оглас за прибирање на понуди за зимско одржување на улици и патишта нема прецизирано минимум критериуми за докажување на техничката и професионалната способност од фирмите-понудувачи. Во изборот на фирмата бил користен критериумот 'најниска цена' и од двајца понудувачи е избран еден со кој е склучен договор во вредност од 1.416.000 денари.

Град Скопје, задолжен за одржување на магистралните скопски улици, во огласот за ангажирање на градежна механизација за зимско одржување на сообраќајниците има детален опис на предметот на набавката и тоа:

- ангажирање на троосовински градежни возила (специјални возила до 25 тона), соларка и снежен плуг – 5 возила (за целиот период);
- ангажирање на специјални возила троосовински или помали, опремени за распрскување на сол и снежен плуг – 2 возила (по потреба) и
- ангажирање на градежна механизација грејдер со максимална снага до 130 КС – 2 грејдери (по потреба).

Во минимум критериумите за утврдување на техничката и професионалната способност на економските оператори се бараа петте троосовински градежни возила (специјални возила до 25 тона) да бидат во сопственост на фирмата. Во сопственост или на располагање (изнајмени и сл.) се бараа да бидат следниве возила/машини: две специјални возила троосовински или помали опремени со соларка за распрскување на сол и снежен плуг, како и два грејдери. Критериумот за доделување на договор за јавна набавка беше 'најниска цена'. На отворениот повик за зимско одржување на сообраќајници на територијата на Град Скопје се јави само една фирма која и го доби тендерот кој е склучен во вредност од 10 милиони денари со вклучен ДДВ.

Општина Теарце е една од двете општини кои се предмет на оваа анализа, а која за услугата зимско одржување на локални улици и патишта склучила непосредна спогодба. Постапката со преговарање без објавување на оглас општината ја применила откако на претходно објавениот оглас не се пријавил ниту еден понудувач.

Општина Битола објави оглас за зимско одржување на улици и патишта барајќи понуди за четири дела од општината: град Битола и околните села, поранешна општина Бистрица, поранешна општина Цапари и поранешна општина Кукуречани. Во огласот нема дефинирани минимум критериуми за докажување на техничката и професионалната способност од фирмите-понудувачи.

Критериумот за доделување на договор што се користеше во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена за час	70
Рок на стапување на активност	30

Од трите понудувачи, општината склучила договор со две од нив – јавното комунално претпријатие и една приватна фирма, со проценета вредност од 5.310.000 денари. Притоа, Битола е единствената што склучила договор и со комуналното јавно претпријатие на општината. Оттука останува отворено

прашањето зошто градот воопшто објавил тендер кога има основано јавно претпријатие со обврска за одржување на улиците.

Во индексот на рационалност е вклучена цената за ангажирање на камион со плуг и соларка за 1 час, плус работник на час.

Општина Прилеп, низ отворена постапка за доделување на договор, бараше два камиона со нож за чистење снег и посипувач и по еден камион со посипувач, грејдер, натоварувач со предна корпа, натоварувач со нож за чистење и булдожер гасеничар со нож. Од понудувачите се бараа листа на главни работи извршени во последните 5 години, образовни и професионални карактеристики на стручен и раководен кадар, итн.

Критериумот за доделување на договор што се користел во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	70
Расположлива техничка опрема потребна за извршување на предметот на набавката	10
Квалитет на материјалите кои ќе ги употребува	10
Референтна листа за изведени работи од овој вид	5
Начин и рок на плаќање	5

Од две понуди добиени на тендерот договорот е склучен со една во вкупна вредност од 7.700.000 денари со пресметан ДДВ. Во индексот на рационалност е вклучена цената за ангажирање на камион со плуг и соларка за 1 час, плус работник на час.

Општина Сарај во својот оглас имаше високо поставени минимум критериуми за докажување на техничката и професионалната способност на фирмите барајќи од нив да имаат најмалку 30 вработени, 4 товарни возила, 1 соларка, 1 чистач на сол, 1 возило со плуг и 3 багери. Критериумот за доделување на договор што се користеше во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда' со два елемента, меѓу кои и елементот техничка и кадровска опременост кој всушност не треба да се користи за оценка на понудите, туку за оценка на понудувачите што е веќе направено со прецизното наведување на критериумите што треба да ги исполнат.

Елементи	Бодови
Цена за час	70
Техничка и кадровска опременост	30

На огласот на општина Сарај се јавила само една фирма со која е склучен договорот во вредност од 1.500.000 денари.

Општина Сопиште склучила непосредна спогодба за зимско одржување на локални улици и патишта. Општината ја применила постапката преговарање без објавување на оглас откако на двата објавени огласи не се пријавил ниту еден понудувач. Според записникот на општината, преговори биле водени со три фирми од кои била избрана најповолната со која е склучен договор во вредност од 1.500.000 денари. Во индексот на рационалност е вклучена цената за ангажирање на камион со плуг и соларка за 1 час, плус работник на час.

Општина Гази Баба за зимското одржување објави оглас на кој бараше понуди за три дела на општината и тоа улици и патишта во урбаниот дел, во низинскиот рурален дел и во планинскиот рурален дел. За да ја докажат својата техничка и професионална способност фирмите требаше да достават листа на главни услуги, изјави за ангажирање на технички персонал или технички органи без оглед на тоа дали му припаѓаат непосредно на понудувачот, како и изјава за опременост и за способноста на понудувачите за квалитетно извршување на услугите.

Критериумот за доделување на договор што се користеше во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	80
Рок на интервенција по повик	20

Од добиените четири понуди, договор е склучен со три фирми за трите одделни делови по 1.000.000 денари со вклучен ДДВ, односно вкупно 3.000.000 денари. Просечната цена за ефективен час на зимско одржување на улиците од трите договори е земена како основа за изработка на индексот на рационалност со

тоа што во ефективниот час е земена механизацијата и еден час работна рака која е посебно пресметувана во понудите.

Општина Кисела Вода има објавениот оглас за прибирање на понуди во кој се применуваат поедноставни процедури.

Критериум за избор бил 'економски најповолна понуда' со два елемента цена и механичка опременост. И овде, вториот елемент не треба да се користи за оценка на понудите, туку може да служи за оценка, односно за квалификување на понудувачите.

Елементи	Бодови
Цена	80
Механичка опременост	20

Понуди доставиле две фирми, од кои е избрана една со која е склучен договор во вредност од 1.416.000 денари.

Просечната цена на ефективен час зимско одржување на улици и патишта е пресметана како просек од двете цени кои ги користи општината за дневна смена од 07-21 часот (5.163 денари со ДДВ) и ноќна смена од 21-07 часот (4.425 денари со ДДВ). Просечната цена на општината изнесува 4.794 денари со вклучен ДДВ.

Општина Крива Паланка, во огласот објавен за зимско одржување на патишта, за докажување на техничката и професионалната способност на понудувачите бара листа на главни испораки на услуги, изјава за техничката опременост на економскиот оператор, поседување специјализирани возила за ваков вид услуги и поседување кадри за ваков вид услуги. Критериумот за доделување на договор што се користеше во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда' со 4 елемента: цена, техничка опременост, рок на плаќање и кадровска опременост. Два од овие четири елемента, односно техничката и кадровската опременост се сметаат за критериуми за докажување на способноста на понудувачите, а не за елемента кои се соодветни за оценка на понудите.

Елементи	Бодови
Цена	60
Техничка опременост	20
Рок на плаќање	10
Кадровска опременост	10

Понуда е доставена од една фирма која и го добила тендерот, склучувајќи договор со општината во вредност од 899.750 денари. Моделот кој е применет за склучување на договорот е пресметка на ангажирање на механизација по 40 часа месечно за три месеци и наплата на ефективен час (којшто е земен во пресметката на индексот) кога ќе се надминат тие 40 часа месечно.

Општина Куманово во својот оглас за зимско одржување на улици од снег и подмразица, го дели градот на две зони – источна и западна. За докажување на техничката и професионалната способност на понудувачите се бара во последните три години да имаат вршено услуги поврзани со предметот на набавката, да располагаат со минимум едно моторно возило на кое е прикачен плуг, едно моторно возило на кое е прикачен плуг и посипувач на сол, едно моторно возило на кое е прикачен посипувач на сол, еден грејдер и еден булдожер, како и да има ангажирано најмалку 5 работници и едно одговорно лице. Критериум за избор на најповолна понуда била 'најниска цена', а пресметката се правела по зимско одржување на километар. На оглас се јавила само една фирма која ги добила на одржување и двете зони. Оттука, цената за зимско одржување на еден километар е пресметана како просек за двете зони. Проценетата вредност за зимско одржување на улици и патишта на општината изнесува 7.900.000 денари со вклучен ДДВ.

Општина Кочани во објавениот оглас за прибирање на понуди нема прецизни барања од фирмите-понудувачи за докажување на нивната техничка и професионална способност. Критериум за избор е 'најниска цена' за зимско одржување на еден километар улици и патишта. Од двете добиени понуди, општина Кочани склучила договор со поевтината, но на крајот вредноста на договорот е 1.600.000 денари со ДДВ со што е пробиен законскиот праг за примена на постапката за прибирање на понуди со објавување на оглас. Имено, Законот за јавни набавки вели дека постапката за прибирање на понуди со

објавување на оглас може да се објави за набавка на стоки и услуги во вредност од 5.000 до 20.000 евра без ДДВ. Вредноста на склучениот договор и тоа без ДДВ е за 2.000 евра повисок од законскиот лимит за примена на поедноставната постапка за прибирање понуди.

Општина Ресен исто така ја применила постапката за прибирање на понуди во која фирмите немаат обврска заедно со понудата да доставуваат и документи за докажување на личната состојба и на економската способност, туку доволно е за тоа да поднесат само изјава. Потоа, откако ќе се избере најповолната понуда, фирмата што го добила тендерот, својата изјава ќе треба да ја потврди и со официјални документи за докажување на личната состојба и на економската способност. Критериум за избор била 'најниска цена' за зимско одржување по километар. Од четирите добиени понуди избрана е една фирма со која е склучен договор во вредност од 1.000.000 денари со вклучен ДДВ.

Општина Ѓорче Петров објави оглас со четири делови на набавката: ангажирање на соларка со нож со минимална носивост од 5 м³, ангажирање на ровокопач снабден со предна натоварна лопата и задна багерска корпа за ископ, камион кипер опремен со плуг и ангажирање на грејдер. За да се квалификуваат за учество на тендерот, фирмите требаше да поседуваат по една машина каква што се бара во секој дел од набавката. Како критериум за избор на најповолна понуда се користеше 'најниска цена'.

На огласот се јавиле две фирми кои дале понуди за по два дела од набавката и кои и ги добиле, во вкупна вредност од 1.600.000 денари со вклучен ДДВ.

Во пресметката на цената за зимско одржување на локални патишта и улици на територијата на општината за 2010/2011 година, за првиот дел од набавката, општината го одбрала моделот на плаќање по фрлен еден тон сол. Имено, фирмата со која е склучен договорот ќе наплаќа за соларка со нож со минимална носивост од 5 м³ и за солење со индустриска сол по тон за цена од 15.000 денари без ДДВ, односно 17.700 денари со ДДВ. Во договорот склучен со фирмите, општината предвидува механизацијата која треба да биде ангажирана од страна на изведувачите постојано да биде на територијата на општината од потпишувањето на договорот на 22.11.2010 до крајот на зимската сезона на 15.03.2011 година.

Општина Маврово и Ростуше со оглед на, како што самите наведуваат, големината на општината објави повик за зимско одржување на улици и патишта делејќи ја општината на два дела, мавровски дел и рекански дел. За докажување на техничката и професионалната способност на фирмите се користела само листа на извршени услуги од ваков вид во последните три години.

Добиени биле 7 понуди, од кои се избрани две, по една за секој различен дел од општината. И овде има поинаков модел на склучување на договорот во однос на останатите општини, а тоа е пресметка според паушал за период од 4 месеци од 15.11.2010 до 15.03.2011 година. Паушалите се различни за двата дела и тоа за мавровскиот дел изнесува 1.652.000 денари со вклучен ДДВ, а за реканскиот дел 1.462.020 денари со ДДВ. Зимското одржување ќе ја чини општината вкупно 3.114.020 денари. Критериумот за доделување на договор што се користеше во оваа постапка за јавна набавка е 'економски најповолна понуда' со 4 елемента: цена, техничка опременост и кадровска способност, рок на извршување и рок и начин на плаќање. И овде, критериумот техничка опременост и кадровска способност не треба да се користи за оценка на понудата, туку за оценка на понудувачите.

Елементи	Бодови
Цена	60
Техничка опременост и кадровска способност	20
Рок на извршување	10
Рок и начин на плаќање	10

Општина Дебарца, од две понуди на огласот за прибирање на понуди, избра една фирма со која е склучен договор во вредност од 1.121.000 денари. Договорот се однесува само на ангажирање на механизација и персонал.

3.2 Набавка на индустриска сол

Посебни постапки за набавка на индустриската сол за зимската сезона 2011-та имаат спроведено само 6 договорни органи и тоа општина Битола, ЈП Македонија пат - Скопје, Град Скопје, ЈП Улици и патишта - Скопје, ЈКП Тетово и ЈКП Кичево. Сите останати договорни органи, пред сè општините, ја купуваа индустриската сол во рамките на постапките за јавна набавка на услугите за зимско одржување на улици и патишта.

Општина Битола спроведе отворена постапка за набавка на индустриска сол и ризла. Критериум за избор беше 'најниска цена'. Договорот е склучен со една фирма за набавка на 300 тони сол во вкупната вредност 1.072.620 денари со вклучен ДДВ.

ЈП Македонија Пат - Скопје низ постапка за јавна набавка за оваа зимска сезона купи 11.500 тони сол. За докажување на техничка и професионална способност од економските оператори се бараше: листа на главни испораки на понудувачите или кандидатите извршени во последните три години, со вредности, датуми, купувачи (договорни органи или економски оператори), со обезбедување на потврда за извршени испораки издадени од примателите; опис на техничката опременост и оспособеност на економскиот оператор; атест за квалитет на индустриската сол за патишта издаден од надлежна институција во Р. Македонија; сертификат за квалитет на предметната набавка издаден од производителот и податок за потекло на стоката. Во својата тендерска документација Македонија пат прецизно ги дефинира и техничките карактеристики што треба да ги задоволи солта.

Критериум за избор беше 'најниска цена'. Од две добиени понуди склучен е договор со една во вредност 47.495.000 денари со вклучен ДДВ.

Град Скопје преку отворена постапка за доделување на договор за јавна набавка има купено 1.500 тони сол. Како минимум критериуми за утврдување на техничката и професионалната состојба од понудувачите се бараше да имаат извршено најмалку три испораки од ист вид во последните три години и задолжително да достават атест или сертификат за квалитет на солта, издаден

од надлежна институција во Р. Македонија со кој се потврдува исполнувањето на барањата од техничката спецификација.

Критериум за доделување на договор беше 'најниска цена'. До Град Скопје беше доставена само една понуда. Договорот е склучен во вредност од 6.991.500 денари со пресметан ДДВ.

ЈП Улици и патишта спроведе отворена постапка за јавна набавка на 500 тони сол. Минимум критериуми за утврдување на техничката и професионалната состојба на понудувачите дефинирани во огласот беа листа на главни испораки; изјава на ангажиран технички персонал и возила без оглед на тоа дали тие му припаѓаат на економскиот оператор и уверенија (сертификати - атести) за докажување на квалитетот.

Критериум за избор на најповолна понуда беше 'најниска цена'. Од 2 добиени понуди договор е склучен со една фирма во вредност од 2.448.500 денари со ДДВ.

ЈКП Тетово ги купи потребните 300 тона индустриска сол преку отворена постапка. Во огласот не беа прецизирани минималните критериуми кои компаниите треба да ги исполнуваат за да се квалификуваат за учество на тендерот. Критериум за избор беше 'економски најповолна понуда' со три елементи, цена, начин и рок на плаќање и рок на испорака.

Елементи	Бодови
Цена	80
Начин и рок на плаќање	15
Рок на испорака	5

На повикот биле доставени две понуди по што е избарана една со која е склучен договор во вредност од 1.722.800 денари.

Јавното претпријатие Комуналец - Кичево потребните 20 тона сол за одржување на патиштата ги има купено преку постапка за прибирање на понуди со објавување на оглас. Во оваа поедноставена постапка од понудувачите се бараат само изјави дека ги исполнуваат предвидените критериуми за утврдување на способноста. Критериум за избор е 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	80
Начин и рок на плаќање	20

На тендерот се доставени само две понуди. Договорот е склучен во вредност од 141.128 денари со вклучен ДДВ.

Сите останати договорни органи кои се вклучени во пресметката на индексот на рационалност за индустриската сол ја купиле преку постапки за јавни набавки за зимско одржување на улици и патишта. Притоа, во случајот на Струга добавувачите за сите 4 дела на кои е поделена општината за зимско одржување, цената на солта ја пресметуваат различно и затоа е земена просечна цена. Истото е случај и во Ѓорче Петров каде општината е поделена на три дела во кои секоја од фирмите што го добиле тендерот пресметува различна цена на индустриската сол.

3.3 Набавка на масло за горење – екстра лесно (ЕЛ-1)

Од деветте институции чии набавки влегоа во индексот на рационалност, осум го купија екстра лесното масло за горење преку отворена постапка, а само една преку прибирање понуди со објавување на оглас.

Фондот за здравствено осигурување на Македонија набавката ја спроведе врз основа на оглас за доделување на договор за набавка на масло за горење екстра лесно за грејна сезона 2010/2011 година и за моторни горива. Минимум критериуми што понудувачите требаше да ги исполнат за утврдување на техничката и професионалната состојба во делот за набавка на маслото ЕЛ-1 беше да поседуваат лиценца за вршење енергетска дејност трговија со нафта и нафтени деривати на големо и понудените стоки да бидат согласно важечкиот Правилник за квалитет на течни горива. Критериум за избор на најповолна понуда беше 'најниска цена'.

Од добиените 5 понуди договорот е склучен со финансиски најповолната понуда за количини од 114.000 литри и во вкупна вредност од 4.446.000 денари.

АД Македонска Пошта нафтата за греење ја купи преку посебен оглас за доделување на договорот. Од фирмите понудувачи се бараа минимум критериуми за утврдување на економската и финансиската состојба на економскиот оператор, минимум критериуми за докажување на техничката и професионалната способност и стандарди за квалитет.

Како минимум критериуми за утврдување на економската и финансиската состојба на економскиот оператор беа утврдени годишен приход за последните три години, за секоја година поединечно; извештај за билансот на состојбата заверен од надлежен орган, односно ревидиран биланс на состојба или извадоци од извештајот за билансот на состојба во случаи кога објавување на билансот на состојба е пропишано со закон во земјата каде што економскиот оператор е регистриран; извод од целокупниот промет на претпријатието (податок од билансот на успех издаден од надлежен орган, односно ревидиран биланс на успех) и онаму каде што е соодветно, од прометот во областа која се покрива со договорот за јавна набавка и тоа најмногу за последните три финансиски години за кои се расположливи ваквите информации во зависност од датумот на кој претпријатието е основано или започнало со работа и во

зависност од достапноста на таквите информации. За докажување на техничката и професионалната способност се бараше листа на главни испораки на понудувачите извршени во последните три години, со вредности, датуми, купувачи (договорни органи или економски оператори); минимум 5 потврди за извршени испораки издадени од примателите од последните 3 години, изјава за техничка опременост (транспортни средства, дигитални уреди за контрола на точење на нафтата и др.); изјава за техничката опременост и оспособеност на економскиот оператор и за другите потенцијали со кои тој располага за реализација на конкретната набавка и обезбедување на квалитет како и лиценца за трговија на големо со нафта и нафтени деривати издадена од надлежен орган. Како стандарди за системи за квалитет се бараше сертификат за сообразност на квалитетот на нафтата за греење согласно Правилникот за квалитет за течни горива, Сл. весник на РМ (88/07, 91/07, 97/07, 105/07, 157/07, 15/08, 78/08, 156/08 и 81/09). Додека во делот на стандардите за управување со животна средина се бараше изјава од економскиот оператор дека производот го исполнува критериумот за добивање еколошка ознака.

Критериум за избор на најповолна понуда беше најниска цена. Од добиените 3 понуди договорот е склучен со една фирма за набавка на 75.000 литри масло во вредност од 4.425.000 денари.

Министерството за одбрана, во огласот за доделување договор за набавка на масло за горење ЕЛ-1, бараше од понудувачите листа на услови кои требаше да ги исполнат за докажување на техничка или професионална способност на економските оператори и стандард за квалитет. За докажување на способноста фирмите требаше да достават: лиценца за трговија на големо со нафта и нафтени деривати; опис на техничка опременост и оспособеност на економскиот оператор; изјава за сообразност на квалитет на маслото; листа на испорака на исти стоки со вредности, датуми, купувачи (договорни органи или економски оператори), со обезбедување на потврда за навремено и квалитетно извршени испораки на договорените обврски од примателите.

За докажување на квалитетот од фирмите се бараше маслото за горење да биде во согласност со Правилникот за квалитет на течни горива во Р. Македонија и со меѓународните стандарди прифатени во Р. Македонија. Критериум за избор на најповолна понуда беше 'најниска цена'. Од добиените 4

понуди договорот е склучен со една фирма за набавка на 39.761 литри масло ЕЛ-1 во вредност од 1.590.425 денари со ДДВ.

Царинска управа на Република Македонија набавката на 200.000 литри масло ја реализираше преку оглас за доделување на договор во кој беа дефинирани само минимум критериумите за утврдување на техничката и професионалната состојба на економскиот оператор. Притоа од понудувачите се бараше да достават изјава дека стоките ќе бидат согласно Правилникот за квалитет на течни горива и да достават лиценца за вршење енергетска дејност трговија со нафта и нафтени деривати.

Критериум за избор на најповолна понуда беше 'најниска цена'. Од добиените 3 понуди договорот е склучен со една фирма за набавка на 200.000 литри масло ЕЛ во вредност од 10.000.000 денари.

КПУ Затвор - Скопје, со оглед на помалата количина масло која ја купуваше, набавката ја спроведе преку поедноставената постапка за барање за прибирање на понуди со објавување на оглас што е законски со оглед на вредноста на склучениот договор која е помал од лимитот до 20.000 евра без ДДВ. Критериум за доделување на договор беше 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	80
Рок и начин на плаќање	20

Од добиените 4 понуди договор е склучен со една фирма во вредност од 1.208.863 денари со кои се купени 30.450 литри масло за горење.

ЈЗУ Здравствен дом Штип во огласот за доделување договор за набавка на масло за горење ЕЛ-1 бараше од понудувачите исполнување на услови за докажување на техничка или професионална способност на економските оператори, но и стандарди за квалитет. Техничката или професионалната способност, економските оператори требаше да ја докажат преку список на извршени испораки - референтна листа за последните три години со називи на набавувачи, датуми и износи; потврда издадена од набавувач за кого е

извршена претходна набавка на стоки за соодветноста, навременоста и квалитетното завршување на набавката (потврда од најмалку пет набавувачи); опис на техничка опременост и оспособеност на економскиот оператор и изјава за негова опременост со специјален складишен простор за држење поголеми количини од овие стоки и опременост со специјализирани превозни средства – цистерни за дистрибуција на предметот на набавка и доставување на изјава за техничкиот персонал и други експерти кои работат за понудувачот и кои ќе бидат одговорни за реализација на договорот.

За докажување на квалитетот, од понудувачите се бараше сертификат за контрола на квалитетот на предметот на набавка издаден од надлежна институција и изјава дека понудената стока ги исполнува критериумите за добивање на еколошка ознака.

Критериум за избор на најповолна понуда беше 'најниска цена'. Од добиените 3 понуди, договорот е склучен со една фирма за набавка на 76.956 литри масло ЕЛ-1 во вредност од 3.540.000 милиони денари.

Општина Гостивар набавката на 500.000 литри масло за горење за основните и средните училишта, детските градинки и објектот на општина ја спроведе преку оглас за доделување на договор за јавна набавка. За да ја докажат техничката и професионалната способност, економските оператори требаше да достават опис на техничката опременост (возила за дистрибуција), како и да го докажат квалитетот на производот.

Критериум за доделување на договорот беше 'економски најповолна понуда' со четири елементи.

Елементи	Бодови
Цена	70
Рок и начин на плаќање	20
Рок и испорака на стоката	5
Квалитет	5

Од пристигнатите пет понуди, договор е склучен со една фирма во вредност од 20.127.260 денари.

Јавна здравствена установа Здравствен дом – Скопје, во огласот за доделување на договор за јавна набавка ги имаше дефинирано минимум критериумите за утврдување на техничката и професионалната состојба на економскиот оператор и стандардите за квалитет. Од фирмите се бараше изјава за број на цистерни (специјализирани превозни средства) со кои се пренесува нафтата; список на главни испораки на понудените стоки со количини на испорачани стоки на примачите, заверен и потпишан од одговорното лице; изјава за број на вработени според квалификациона структура; потврда дека економскиот оператор располага со минимум три локации на активни бензински пумпи и понудувачот задолжително да достави лиценца за вршење на енергетска дејност трговија на големо со нафта и нафтени деривати. За докажување на квалитетот на нафтата предметот на набавката мора да одговара на важечките стандарди утврдени во Правилникот за квалитет на течните горива и задолжително да се достави сертификат за квалитет на горивото кој одговара на важечките стандарди утврдени во Правилникот.

Критериум за избор на најповолна понуда беше 'најниска цена'. Од добиените 2 понуди, една е дисквалификувана поради некомплетна документација на понудувачот и договорот е склучен со останатиот и единствен квалификуван понудувач во вредност од 23.198.500 денари со пресметан ДДВ.

Општина Бутел, во огласот за доделување на договор за јавна набавка на 500.000 литри масло за горење ги имаше дефинирано минимум критериумите за утврдување на техничката и професионалната состојба на економскиот оператор и стандардите за квалитет. За утврдување на техничката и професионалната состојба на економскиот оператор се бараа лиценца за вршење на енергетска дејност трговија со нафта и нафтени деривати и лиценца за вршење на енергетска дејност складирање на нафта и нафтени деривати. За докажување на квалитетот од понудувачите се бараа сертификати и уверенија за сообразност на квалитетот на екстра лесното масло за горење, издадени од надлежни домашни и меѓународни институции како и стандарди за управување со животната средина засновани на одобрености од Министерството за животна средина и просторно планирање на Р. Македонија и други релевантни европски или меѓународни стандарди. Критериум за избор на најповолна понуда била 'најниска цена'. Добиени биле две понуди, по што, се пристапило кон

електронска аукција, на која сепак не дошло до намалување на цените за маслото за горење бидејќи и двете компании останале на првичните понуди. На крајот, прво рангираната фирма се откажала од потпишување на договор, препуштајќи \$ го на другата, конкурентска, фирма бизнисот вреден 20.000.000 денари.

3.4 Набавка на новогодишно украсување

Од 27 општини вклучени во индексот за рационалност за новогодишно украсување, огласи се објавени само во 6 општини, додека во останатите – договорите се склучувани со примена на постапката за прибирање на понуди без објавување на оглас.

Општина Аеродром, врз основа на отворена постапка, има склучено договор за набавка на светечки синџир за професионално декорирање на јавни површини за новогодишно осветлување и украсување на територијата на општината со вклучена монтажа и демонтажа за дочек на новата 2011 година и по завршената демонтажа – предавање на истите на претставници на општината, соодветно спакувани.

Овој договор е склучен дури во третата постапка за јавна набавка спроведена за оваа намена, откако претходно општината поништила две постапки за новогодишно украсување. Првата, бидејќи не била доставена ниту една прифатлива понуда, а втората бидејќи не е поднесена ниту една понуда.

Минимум критериуми што се барале од понудувачите за учество на тендерот се листа на главни работи извршени во последната година; опис или фотографија на работи кои се предмет на работа и изјава за просечен број на вработени и број на раководен кадар во последната година и нивни образовни и професионални квалификации. Во сите три огласи на општина Аеродром критериум за избор на најповолна понуда била 'најниска цена'. Во известувањето до ЕСЈН општината не го навела бројот на вкупно добиените понуди на третиот тендер, кога е и склучен договорот во вредност од 3.540.000 денари.

Општина Битола има склучено договор за украсување на општината по повод новогодишните и божиќните празници. Во огласот не се наведени минимум критериумите што се бараат од понудувачите за докажување на техничката или професионалната способност. Критериум за избор на најповолна понуда беше 'економски најповолна понуда' со три елементи.

Елементи	Бодови
Идејно решение	40
Цена	40
Квалитет	20

Добиени се две понуди, а договорот е склучен со една фирма во вредност од 2.906.363 денари со вклучен ДДВ.

Општина Чаир има склучено договор за изработка и реализација на проект за украсување и декорирање по повод пречекот на Новата 2011 година по спроведена отворена постапка. За да ја докажат својата техничка или професионална способност, од фирмите се барало да имаат реализирано најмалку 3 договори со ист или сличен вид на услуга во последните три години; листа на главни услуги во последните три години и препораки за квалитетно извршување на работите. Критериум за избор била 'економски најповолна понуда' со два елементи.

Елементи	Бодови
Цена на чинење за реализација на проектот	70
Квалитет	30

Договорот е склучен во вредност од 2.472.000 со пресметан ДДВ.

Општина Гази Баба склучила договор за монтажа и демонтажа на сопствени и изнајмени украси на територијата на општината низ постапката за барање за прибирање на понуди со објавување на оглас. Критериум за избор на најповолна понуда бил 'најниска цена'. Но, значајно е да се нагласи дека вредноста на договорот од 2 милиони денари, што е склучен со единствениот понудувач на тендерот, е значително над законскиот лимит од 20.000 евра за примена на оваа постапка.

Општина Тетово склучила договор за новогодишно украсување на градот преку постапка за барање за прибирање на понуди со објавување оглас. На тендерот се пријавиле две фирми. Критериум за избор бил 'економски најповолна понуда'.

Елементи	Бодови
Цена	60
Начин и рок на плаќање	20
Рок на изведба	10
Период на гаранција	10

Договорот е склучен во вредност од 1.489.219 со што, иако минимално, сепак и овде е пробиен законскиот лимит од 20.000 евра без ДДВ за примена на оваа, инаку, поедноставена постапка за јавна набавка.

Општина Центар е третата од оваа листа која договорот за новогодишно украсување го склучила преку прибирање на понуди со објавување на оглас. Договорот на општината гласи: осветлување и украсување на општина Центар по повод пречекот на новата 2011 година. За докажување на техничката или професионалната способност, од понудувачите се барало: листа на главни услуги на понудувачите или кандидатите во последните 3 години (референтна листа) со обезбедување на потврда за извршени услуги издадени од примателот; образовни и професионални квалификации на понудувачот или на неговиот раководен кадар и особено на лицата одговорни за реализација на договорот; изјава за техничка опрема која понудувачот ја има на располагање за реализација на договорот; опис, каталози и фотографии на производите кои се предмет на испорака, а чија веродостојност економскиот оператор е должен да ја потврди доколку тоа го побара договорниот орган, како и изјава со која понудувачот се обврзува да врши редовна интервенција во случај на дефект. Од понудувачите исто така се барало да го докажат квалитетот на работите со приложување на сертификати за квалитет засновани врз релевантните европски или меѓународни стандарди. Критериум за избор била 'најниска цена'. На огласот се јавил само еден понудувач со кој и е склучен договорот во вредност од 1.200.000 денари.

Општина Ѓорче Петров, со договорот склучен преку прибирање на понуди со објавување на оглас, извршила набавка, монтажа, демонтажа и проверка на елементи и инсталации за празнично украсување (осветлување) на територијата на општината.

Во огласот не се дефинирани минималните критериуми што се бараат од понудувачите. Во изборот на најповолна понуда се користеше критериумот 'економски најповолна понуда' со 4 елементи.

Елементи	Бодови
Цена	60
Рок и начин на плаќање	20
Гаранција на набавените украси	10
Рок на изведување	10

Договорот е склучен со единствениот понудувач во вкупна вредност 1.003.000 денари.

Освен горе наведените општини, сите останати ги имаат склучено договорите за новогодишно украсување без објавување на оглас, повикувајќи се на законската постапка за прибирање на три понуди за набавки во вредност до 5.000 евра без ДДВ. Сепак, 4 од овие општини (Струмица, Охрид, Карпош и Велес) имаат склучено по два различни договори, иако и двата се однесуваат на новогодишното украсување. Во овие случаи, посоодветно би било ако општините спроведат една набавка, со прибирање на понуди со објавување на оглас, која би била делива.

Останатите 9 општини (Кочани, Кичево, Гостивар, Кисела Вода, Сарај, Куманово, Прилеп, Струга и Бутел) имаат склучено по само еден договор.

Значајно е да се напомене дека од 7 скопски општини вклучени во овој индекс, дури 5 имаат склучено договор со една иста фирма.

3.5 Набавка на хартија за фотокопирање

Хартијата за фотокопирање и печатење најчесто е купувана како дел од канцеларискиот материјал. Поголемите договорни органи за овој вид на набавка користеле отворена постапка или постапка со прибирање понуди со објавување оглас, додека дел од помалите го набавувале канцеларискиот материјал без објавување оглас, во рамки на законската постапка за т.н. мали набавки до 5.000 евра без ДДВ.

ЈП Улици и патишта - Скопје ја купило хартијата за фотокопирање врз основа на јавен оглас за прибирање понуди за набавка на канцелариски материјал. Критериумот врз основа на кој е направен изборот е 'најниска цена'. Во огласот не се прецизирани минимум критериумите што требале да ги исполнат фирмите за учество на тендерот. Иако огласот за оваа јавна набавка е објавен уште во февруари 2010 година, набавката на канцелариски материјал не е наведена во евиденцијата на т.н. мали набавки за првата половина од 2010 година, а евиденцијата за втората половина од минатата година, ЈП Улици и патишта сè уште не ја доставило и покрај истекот на рокот. Оттука, останува недостапен податокот за бројот на фирми учесници на овој тендер. Вкупната вредност на купената хартија за фотокопирање изнесува 29.972 денари и купени се 200 топа хартија.

Собрание на Република Македонија, како голем добавувач, набавката на хартија за печатење и фотокопирање ја реализирало преку оглас за доделување на договор. За докажување на техничката или професионалната способност, од понудувачите се барало доставување на референтна листа за извршени испораки како предметот на набавката во претходните три години, со вредности, датуми и нарачателите; потврди од нарачателите за извршените испораки; изјава со листа на техничка опременост на економскиот оператор со наведување на магацинскиот простор, возила за испорака кои ги поседува економскиот оператор и слично; потврди, атести, сертификати со кои се докажува дека понудената хартија ги поседува стандардите и карактеристиките наведени во техничката спецификација; изјава со листа на лица вработени кај економскиот оператор со докази дека наведените лица се вработени кај

економскиот оператор (M1/M2 обрасци) и мостри (примероци) од хартијата која се нуди.

Изборот на најповолната понуда е направен врз основа на 'економски најповолна понуда' со два елемента: цена и квалитет.

Елементи	Бодови
Цена	70
Квалитет	30

Вредноста на овој едногодишен договор, според известувањето доставено до Електронскиот систем за јавни набавки, изнесува 2.532.280 денари со вклучен ДДВ, што значи дека се купени 16.770 топови хартија за печатење и фотокопирање.

Министерство за транспорт и врски ја купило хартијата за фотокопирање врз основа на јавен оглас за прибирање понуди за набавка на канцелариски материјал. Критериумот врз основа на кој е направен изборот е 'најниска цена'. Во огласот не се прецизирани минимум критериумите што требале да ги исполнат фирмите за учество на тендерот. Од 9-те добиени понуди, договорот е склучен со една фирма во вкупна вредност на канцеларискиот материјал од 400.000 денари. Министерството, согласно овој договор, купило 600 топа хартија за фотокопирање.

Општина Кочани хартијата за фотокопирање ја купила како дел од канцелариски материјал врз основа на оглас за барање за прибирање на понуди. Критериумот за избор била 'најниска цена'. Од две добиени понуди, склучен е договор со една фирма во вредност од 479.115 денари.

Општина Аеродром хартијата за фотокопирање исто така ја купила како дел од канцелариски материјал врз основа на оглас за барање за прибирање на понуди. Критериумот за избор била 'најниска цена'. Од четирите добиени понуди, склучен е договор со една фирма во вкупна вредност на канцеларискиот материјал од 892.346 денари.

Општина Ѓорче Петров, како и претходните две општини, ја купило хартијата за фотокопирање како дел од канцелариски материјал, врз основа на оглас за

барање за прибирање на понуди. Критериумот за избор била 'економски најповолна понуда' со два елемента.

Елементи	Бодови
Цена	80
Рок на плаќање	20

Од осум добиени понуди, склучен е договор со една фирма во вкупна вредност на канцеларискиот материјал во вредност од 495.600 денари.

Општина Куманово ја купила хартијата со прибирање на понуди без објавување на оглас, како дел од канцелариски материјал. Не е наведен бројот на добиени понуди, а вкупната вредност на договорот за канцелариски материјал изнесува 359.306 денари со ДДВ.

Службата за општи и заеднички работи (СОЗР) на Владата на Република Македонија е голем добавувач кој хартијата за фотокопирање ја купува за повеќе министерствата кои тоа ќе го побараат од неа. Така, службата се јави како набавувач на хартија за четири институции од примерокот за изработка на индексот – министерствата за локална самоуправа, образование и наука и правда, како и Секретаријатот за европски прашања. Од понудувачите на тендерот што го спроведе СОЗР се бараше доказ за минимум 6 милиони денари годишен обрт во последните три години; листа на испораки од ваков или сличен вид и обем на извршени работи во последните три години; минимум три потврди од примателите за навремено и квалитетно извршени испораки од ваков вид и обем; изјави за техничка опременост за реализација на набавката, како и за стручен и технички персонал задолжен за реализација на набавката. Воедно, од фирмите се бараа сертификати за квалитетот на хартијата издаден од овластена институција за контрола на квалитет и изјава од производителот за квалитетот на хартијата, како и доказ за овластен, авторизиран дистрибутер на хартијата на територија на Република Македонија. Изборот на најповолната понуда е направен врз основа на критериумот 'економски најповолна понуда' со два елемента: цена и квалитет.

Елементи	Бодови
Цена	70
Квалитет	30

Од шест добиени понуди склучен е договор со една фирма во вредност од 6.986.780 денари со вклучен ДДВ.

Општините Арачиново и Шуто Оризари немаат објавено огласи за набавка ниту на хартија за фотокопирање, ниту за канцелариски материјал што согласно Законот за јавни набавки значи дека вредноста на годишните потреби им е помала од 5.000 евра без ДДВ. Со оглед на тоа што двете општини немаат доставени ниту евиденции за т.н. мали набавки не можеше да се потврди ниту овој податок.

Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство хартијата ја купило како дел од набавка на канцелариски материјал и тонери за која е објавен оглас за склучување на договор. Критериум за избор е 'најниска цена'. Од понудувачите во огласот се барало да имаат остварено позитивен финансиски резултат за последните две години од минимум 5.000.000 денари годишно, листа на испораки, сертификати за квалитет и сл. Од доставените 7 понуди склучен е договор со една фирма во вредност од 2.842.620 денари со вклучен ДДВ.

Општина Велес ја купила хартијата за фотокопирање како дел од канцелариски материјал врз основа на оглас за барање за прибирање на понуди. Критериум за избор на најповолна понуда бил 'најниска цена'. Од двете добиени понуди склучен е договор со една фирма во вкупна вредност од 1.200.000 денари со вклучен ДДВ.

Општина Битола ја купила хартијата за фотокопирање како дел од канцелариски материјал врз основа на оглас за барање за прибирање на понуди. Критериумот за избор била 'економски најповолна понуда' со 4 елементи.

Елементи	Бодови
Цена	60
Рок на плаќање не подолг од 90 дена	20
Рок на испорака	10
Квалитет	10

Во доставената евиденција до ЕСЈН не може да се види колку понудувачи учествувале на овој тендер, а вредноста на склучениот договор изнесува 255.705 денари.

Општина Ресен ја купила хартијата за фотокопирање како дел од канцелариски материјал со прибирање на три понуди без објавување на оглас што е законски со оглед на вредноста на вкупниот договор под 5.000 евра без ДДВ. Вредноста на вкупниот договор на општината за оваа намена изнесува 307.000 денари со пресметан ДДВ.

Општина Штип спровела мала набавка на хартија за фотокопирање без објавување на оглас односно со прибирање на три понуди, што е во согласност со Законот за јавни набавки со оглед на вредноста на договорот од 312.568 денари со пресметан ДДВ.

Општина Прилеп ја спровела набавката врз основа на оглас за прибирање на понуди за канцелариски материјал.

Елементи	Бодови
Цена	70
Рок на испорака	10
Квалитет	10
Начин и рок на плаќање	10

Од добиените два понуди договорот е склучен со една фирма во вредност од 800.000 денари.

Општина Тетово го применила истиот модел како општина Прилеп со тоа што критериумот бил 'најниска цена'. Од три добиени понуди договор е склучен со една во вкупна вредност на договорот од 499.710 денари.

Општина Демир Хисар последен пат набавила хартија за фотокопирање во декември 2009 година, пред сметката на општината да биде блокирана. Применета е постапка на прибирање на три понуди без објавување на оглас, што е законски со оглед на вредноста на вкупниот договор од 12.730 денари со пресметан ДДВ.

Општина Струмица хартијата ја купила како дел од набавка на канцелариски материјал со оглас за прибирање на понуди.

Критериум за избор бил 'економски најповолна понуда', со елементите цена и рок и начин на плаќање.

Елементи	Бодови
Цена	80
Рок и начин на плаќање	20

Од трите добиени понуди склучен е договор со една фирма во вредност од 800.000 денари со ДДВ.

Општина Гостивар хартијата ја купила како дел од набавката на канцелариски материјал и печатени материјали и услуги со објавување на оглас за доделување на договор за јавна набавка. Критериум за избор бил 'економски најповолна понуда', со елементите цена и рок и начин на плаќање.

Елементи	Бодови
Цена	70
Рок и начин на плаќање	30

Општината добила само една понуда со која е склучен договор во вкупна вредност од 2.000.000 денари со вклучен ДДВ.

Општина Свети Николе ја купила хартијата за фотокопирање со прибирање на три понуди без објавување на оглас што е законски со оглед на вредноста на вкупниот договор под 5.000 евра без ДДВ. Вредноста на вкупниот договор на општината изнесува 324.618 денари со пресметан ДДВ.

4. ГЕНЕРАЛЕН ЗАКЛУЧОК

Индексот на рационалност се пресметува за првпат во Македонија и тој би требало да претставува еден вид инструмент на државните институции за подобрување на рационалноста при јавните набавки, односно во трошењето на јавните пари.

Во оваа прва анализа, индексот на рационалност е пресметан за пет предмети на набавки. Кај секоја од нив индексот покажува значајни разлики во цената, односно во вредноста по која различни државни институции ги купуваат анализираните производи и услуги. Соодносот меѓу најниската и највисоката цена кај еден час зимско одржување изнесува 1 : 2,5, кај еден тон индустриска сол е 1 : 5,5, кај еден топ стандардна хартија за фотокопирање изнесува 1 : 2, кај попустите во цената на маслото за греење ЕЛ-1 тој е 1 : 4, а во вредноста на склучените договори за новогодишно украсување изнесува 1 : 30. Притоа, треба да се има предвид дека кај најголем дел од анализираните случаи, наспроти економските законитости, пониските цени не се постигнати за купување на поголеми количини. Сево ова е показател дека државните институции мораат посериозно да настојуваат да ги трошат јавните пари порационално.

Освен разликите во цените, анализата покажува дека постојат големи разлики кај државните институции во условите под кои ги спроведуваат набавките на исти производи и услуги.

Имајќи го ова предвид, се наметнува потребата државните институции подетално да го истражуваат пазарот пред да ги објавуваат тендерите и да изберат пристап при набавките што ќе гарантира подوماќинско трошење на јавните пари.

Во оваа насока, потребна е и поголема размена на информации меѓу институциите и креирање на поконкурентен амбиент што ќе резултира со постигнување пониска цена и подобар квалитет на набавките. Сите институции треба да се стремат да го добијат најдоброто за потрошените пари, односно што е можно поквалитетни и подобри производи за пониска цена. Притоа, целта на институциите не треба да биде приближување кон просечната цена туку, секогаш кога е тоа можно, да се стремат кон постигнување на најниските цени. Оваа препорака произлегува оттаму што просечните цени пресметувани во индексот всушност претставуваат просек од цените што ги постигнале самите

договорни органи, што само по себе не значи дека просечните цени се реален или пазарен одраз на вредноста на купените производи и услуги.

Разликите во цените на производите и услугите од индексот на рационалност недвосмислено покажуваат и дека спроведувањето јавен тендер само по себе не гарантира избор на поволна понуда, односно добивање на најдобра вредност за потрошените пари. Ова оттаму што цените вклучени во индексот, во најголем дел, се постигнати низ отворени постапки или постапки за прибирање понуди со објавување оглас. Но се покажува дека освен што треба да бидат јавно огласени, тендерите треба да бидат и добро подготвени, со квалитетна и прецизна тендерска документација, да иницираат што е можно поголема конкуренција помеѓу фирмите и да бидат валоризирани според соодветни критериуми и елементи.

Со оглед на тоа што во неговата изработка се земени само пет видови на набавки, на индексот на рационалност не треба да се гледа како на инструмент преку кој ќе се донесуваат генерални заклучоци за институциите. Впрочем, рационалноста на една институција не зависи само од неколку производи и услуги, туку од начинот и односот кон сите набавки. Оттука, индексот на рационалност треба да послужи како јасен показател дека разлики во цените постојат и дека институциите и на национално и на локално ниво се одговорни за домаќинско трошење на јавните пари.